

Міжнародна наукова конференція «Актуальне українознавство: зміст, методологічні засади, практичне втілення»

У Науково-дослідному інституті українознавства впродовж вже майже чвертьвікової історії його існування стало доброю традицією регулярно зорганізовувати Міжнародні конгреси та наукові конференції, де вчені з України та зарубіжжя мали можливість обговорити актуальні проблеми розвитку сучасного українознавства як інтегративної дисципліни, окремишньої галузі наукового знання, чий аналітичний інструментарій уможлиблює осмислення феноменів України та світового українства в цілокупності їх парадигмальних репрезентацій. Кожен з цих представницьких форумів поставав важливою віхою в процесі розгортання студій концепційного українознавства.

Проведена у Києві 11 червня 2015 р. з ініціативи НДІ та за сприяння Міністерства освіти і науки України Міжнародна наукова конференція «Актуальне українознавство: зміст, методологічні засади, практичні втілення» має особливе значення вже бодай під тим оглядом, що це був перший після кількарічної вимушеної перерви форум, на якому обговорювалися як теоретико-методологічні аспекти, так і змістові модальності українознавства ХХІ ст. Та важливо не лише це: учасники конференції належало обговорити одну з найповажніших у сучасній науці про Україну та світове українство проблем, від вирішення якої залежить і перспектива її подальшого розвитку – у який спосіб українознавство відповідатиме на виклики найновішого періоду української історії, уреальнені у пасіонарному пориві Революції Гідності, у трагедії та героїзмі нової українсько-російської війни, у формуванні якісно нового типу свідомості громадянського суспільства в Україні.

Пленарне засідання розпочалося виступом-привітанням к.і.н, директора НДІУ Богдана Галайка, який наголосив на тій особливій вазі й значенні, що їх набуває сьогодні

актуальне українознавство як стратегія ефективного протистояння імперській агресії в ідеологічній царині. Б. Галайко підкреслив, що одне з найважливіших завдань українознавства XXI ст. полягає в творчому поєднанні ідей та концепцій фундаторів українознавчого дискурсу з найновішими гуманітарними технологіями сучасної науки. З привітанням від Міністерства освіти і науки до присутніх звернувся директор департаменту загальної, середньої та дошкільної освіти МОНУ Юрій Кононенко.

Д.і.н., професор, заступник директора НДІУ Арсен Зінченко у доповіді «Українська спільнота як об'єкт українознавства: сутність та культурна динаміка» ([див. презентацію](#)) проаналізував ті історичні та культурно-світоглядні «маркери», які виформовують українців як окремішню спільноту в процесі історико-цивілізаційного поступу. Особливу увагу А.Зінченко звернув на діяльнісний аспект постання етнічної спільноти, адже, на думку науковця, саме «діяльнісна» присутність в широких подієвих контекстах дозволяє фіксувати вихід етносу на історичну арену. Саме в різноманітних формах соціокультурної дії (господарська, мовотворча, обрядова, культова, участь у міграціях, завоюваннях та союзах) спільнота постає як діяльна, а не «уявлювана». Доповідач зробив також наголос на необхідності розробки методик вивчення культурно-психологічної залежності мешканців України (особливо ж в обставинах нинішньої російсько-української війни) та розробки дієвих державних програм, спрямованих на подолання масових колоніальних синдромів.

Д.і.н., завідувач відділу джерел з новітньої історії України Інституту археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського Валентина Піскун у доповіді «Українське, українознавче, українознавство: понятійне та історіософське» зупинилася на діалектиці становлення в науковому просторі базових категорій, які дозволяють дискурсивно концептуалізувати категорії національного самопізнання. Як зазначила В.Піскун, в історії становлення українознавства чітко виокремлюються два етапи – фактологічний та концепційний: якщо на рівні фактології українознавство лише формує свою систему координат із притаманним їй категоріальним апаратом, то етап концепційний виразно засвідчує вихід цієї науки на рівень інтегративних узагальнень. Д.і.н., професор, член-кор. АН НАН України, провідний науковий співробітник відділу української етнології НДІУ Володимир Баран у доповіді «Віктор Петров – визначний українознавець» проаналізував життєвий і творчий шлях яскравого українського вченого та письменника ХХ ст., автора багатьох художніх творів, праць з археології, фольклористики й літературознавства, який поєднував у своїй біографії такі, здавалося б, непок'єднані

виміри, як написання ґрунтовної праці «Українські культурні діячі – жертви більшовицького терору» та службу в радянській розвідці. Специфіку та стадіальність пізнання національною спільнотою себе через творення образу «іншого» проаналізувала д.і.н., професор, директор Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» Алла Киридон у доповіді «Диспозиція «свій-чужий-інший» як смисловий маркер соціокультурного простору».

Теоретичні підходи Степана Рудницького до проблематики формування українського терену як цілісної і окремишньої геополітичної реальності вияскавив у доповіді «Геополітичне самовизначення України: актуальна українознавча парадигма» Валентин Крисаченко – д. філос. н., професор, завідувач відділу геополітики та глобалістики НДІУ. Перспективні можливості нового «прочитання» етнології як однієї з найперспективніших напрямних українознавчого пошуку продемонстрував д.і.н., професор, завідувач кафедри історії науки і техніки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Володимир Скляр у доповіді «Етнологічні концепти сучасного українознавства». К.і.н., доцент, завідувач відділу історичних пам'яток НДІУ Ірина Ворончук у доповіді «Нова соціальна історія» та перспектива українознавчих досліджень» проаналізувала перспективність застосування нових підходів до вивчення історії України, у парадигматиці яких на зміну безособовим абстракціям класів і соціальних груп приходить конкретна людина з її побутом, повсякденням, родинними стосунками. К.філ.н., завідувач відділу української філології НДІУ Анатолій Ціпко у доповіді «Українська словесна культура: системний модуль спільнотного» наголосив на симфонічному поєднанні концептів «словесність» та «спільнотність» у регістрах розгортання української культурної традиції – від найдавніших її часів до сьогодення. А.Ціпко підкреслив, що наша культура в подивугідний спосіб поєднувала і поєднує антитетичні дискурси, по-бароковому еднаючи церковну книжність і розкату народну релігійність, окцидентальну впорядкованість та містицизм Орієнту.

По перерві робота конференції структурувалася в перспективі аналізу тематики чотирьох секційних напрямних: «Українознавство як царина наукової діяльності», «Вітчизняне і зарубіжне українознавство: наукові набутки й дослідницькі проблеми», «Персоналії в українознавстві», «Освітньо-прикладні аспекти українознавства». Під керівництвом д. філос. н., професора Валентина Крисаченка було також проведено круглий стіл на тему «Геополітичне самовизначення України: наука і політика».

Учасники конференції схвалили текст ухвали, у якій, серед іншого, наголошується на необхідності впровадження в навчальному процесі загальноосвітніх та вищих навчальних

закладів дисципліни «Українознавство» та збереження спеціальності «Українознавство (історичні, філософські науки)» серед переліку спеціальностей, за якими присвоюється науковий ступінь.

Матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальне українознавство: зміст, методологічні засади, практичні втілення» будуть опубліковані у часописі «Українознавство».

[Ухвала конференції «Актуальне українознавство: зміст, методологічні засади, практичне втілення»](#)
